

हाम्रो कुरा

हेटौंडा अस्पतालको सेवा अब सुधार हुनेपछि

हेटौंडा अस्पताल अहिले मदन भण्डारी स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानको शिक्षण अस्पतालको रूपमा रहेको छ । प्रतिष्ठानको आफ्नै शिक्षण अस्पताल नबनेसम्म हेटौंडा अस्पताललाई नै शिक्षण अस्पतालको रूपमा प्रयोग गरिएको बताइएको छ । हेटौंडा अस्पतालमा वैधितिहरु धेरै भएको गुनासो आएपछि राजनीतिक दल तथा स्वतन्त्र युवा समाजसेवीहरूले त्यसतर्फ ध्यानकर्षण गराउँदै विविधखाले लापरबाहीदिखि समस्यारूलाई उजागर गर्ने काम गरेको थियो । अस्पतालमा भएको समस्याहरूलाई क्रमशः समाधान गर्ने प्रतिबद्धता र भएका कमीकमजोरी पत्ता लगाउन बागमती प्रदेशका स्वास्थ्य निर्देशकको संयोजकत्वमा समिति नै गठन गरेर अध्ययन सुरु भएको थियो । उक्त समितिले हालसम्म प्रतिवेदन बुझाएको जानकारी आएको छैन । विगतमा भएका कमीकमजोरी उक्त छानविन समितिले पक्कै पत्ता लगाएर सार्वजनिक गर्दा । त्यतिबेला जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा भएको सर्वदलीय सर्वपक्षीय बैठकमा अस्पतालका रजिष्ट्रार तथा मेडिकल सुपरिटेण्डेण्टले नयाँ भवन बनेपछि धेरै समस्या समाधान हुने आश्वासन दिएका थिए । त्यो साँच्चै हो रहेछ भन्ने अब पुष्टि गर्ने बेला भएको छ ।

अस्पतालमा टिकट लिन लाइन बस्नुपर्ने, टिकट पाएपछि ओपीडीमा डाक्टर कुनै लाइन बस्नुपर्ने, डाक्टरले जाँचेर औषधी लेखेपछि औषधी किन्न लाइन बस्नुपर्ने, ल्याबमा त्यतिकै ढिलासुसी, फिडियो एक्स-रे तथा अन्य एक्स-रे मा पनि लाइन बस्नुपर्ने, बिमाको सुविधाबाट किन्नको लागि सबै औषधी नपाउने, गोदाममा औषधी खेर जाने तर, बिरामीहरूले नपाउने गरेको, चिकित्सकहरू ड्यूटी समयभर अस्पतालमा नबस्ने गुनासो व्यापक रूपमा आएको थियो । अब यो गुनासोलाई पनि नयाँ भवन बनेसँगै अस्पताल प्रशासनले व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।

स्वास्थ्यको दृष्टिले निकै पछाडि रहेको मकवानपुर जिल्ला अस्पतालको यो भवनबाट सेवा सुचारु भएसँगै अलि अगाडि बढेको छ । भवन बनेसँगै अस्पताल प्रशासनले ठूलो संख्यामा कर्मचारी करासा भर्ना गर्ने तयारी गरेको छ । यसमा योग्यता, दक्षता र क्षमतावान स्वास्थ्यकर्मी तथा कर्मचारी भर्ना हुनुपर्नेछ, न कि पार्टीको फोले र नेताका आफन्त । कर्मचारी भर्नालायत काम विधि र नियममा रहेर हुनुपर्नेछ । सेवा भवनले दिने होइन, चिकित्सक र कर्मचारीले हो । त्यसैले अब उनीहरूको व्यवहारमा पनि परिवर्तन आउनुपर्नेछ । उनीहरूको व्यवहार जनमैत्री हुनुपर्नेछ । हेटौंडा अस्पतालको सेवामा सुधार हुनेपछि । हेटौंडा अस्पतालले यो अवसरलाई जनविश्वास जित्ने कडिको रूपमा लिनु श्रेयकर हुन्छ ।

महत्वापूर्ण टेलिफोन नम्बरहरू	
मकवानपुर प्रहरी	एम्बुलेन्स सेवा
प्रहरी कन्ट्रोल:	१००
जिल्ला ट्राफिक:	५२०५९९
बडा प्रहरी:	५२०२९९
पशुपतिनगर इलाका:	५२०५९६
पाण्डु इलाका:	६२०५९६
महरी इलाका:	९८५२०९०९१९
इलाका फायरबारी:	६२०९६०
इलाका भीमफरी:	६९१५६२
इलाका ट्रिगल:	९८५२२९९३८९
चौकीटाल चौकी:	९७५२५२५२
चौकीटाङ चौकी:	६९२००१
चौकीटाङ चौकी:	९८५२०९२९९८
परमपेखरी चौकी:	९८५२०९२९९८

भोलिको पात्रो	
भोलि वि.सं. २०७९ भदौ २३ गते विहोवार	८ सेप्टेम्बर २०२२ । अत्याय ११४२ ने.सं. ।
शुक्रवादी । विचित्र शिक्षा तथा साक्षात्ता दिवस ।	

आजको राशिफल	
मेघ :	कार्यमा बाधा
वृष :	आकर्षक लाभ हुने
मिथुन :	अर्थहाजि हुने
कर्कट :	स्थानान्तरण हुनसक्ने
सिंह :	दुस्विचन्तले पिरोलने
कन्या :	यात्रामा भयले सताउने
तुला :	उपचार खर्च बढि हुने
वृश्चिक :	मानसमात मिल्ने
मघ :	बादलवाट बहने
मकर :	धेरैनु काममा र्चि
कुम्भ :	जोस एवम् जांगर बहने
मीन :	प्रयासहरु फलदायी हुने

यसरी सम्भव छ नेपालमा क्यान्सरको निःशुल्क उपचार

डा.डा. ऋषिकेश नारयण श्रेष्ठ

नेपालमा मात्र होइन विकसित मुलुकहरूमा समेत क्यान्सरको उपचार जटिल र महँगो भइरहेको छ । फरक रगत मात्र हो कि प्राय सबै विकसित मुलुकहरूमा सम्पूर्ण खर्च स्वास्थ्य बीमाद्वारा गरिन्छ भने हामी कहाँ स्वास्थ्य बीमा पूर्णरूपमा स्थापित भइसकेको छैन । नेपाल सरकारले क्यान्सर बिरामीहरूको लागि आर्थिक सहायता विनियमन राहत कोष खडा गरेको छ । त्यसैगरी केही प्रदेश सरकारहरूले आफ्नो प्रदेशका नागरिकको लागि क्यान्सर उपचारमा थप आर्थिक सहायता दिने नीति लिएका छन् ।

त्यसैले नगुरेो क्यान्सर बिरामीहरूलाई पाँच लाख बराबरको सुविधा चाहिँदैन भने आवाज उठाइरहेको छ । अर्को वरीको अभाव भने आर्थिक रकम बढाउनुभन्दा त्यही रकमको अभावमा निःशुल्क क्यान्सर उपचारको व्यवस्था गरिनुपर्ने, नत्र बाडिको रकम दुरुपयोग हुने र केही वर्षमा नै त्यो रकम पनि अल्प हुनसक्छ भन्ने छ । त्यसैले क्यान्सर बिरामीहरूलाई निःशुल्क उपचार कसरी दिने भन्नेबारे केही सुझावहरू यसै गरेको छु :

१. नेपाल सरकारले राष्ट्रिय स्तरमा एउटा 'निःशुल्क क्यान्सर उपचार कोष' खडा गर्ने र यसको सञ्चालन स्वास्थ्य ढर कोषबाट गर्ने ।

२. नेपाल बिरामीहरूको उपचार र रोकथामको लागि स्वास्थ्य ढर कोषको स्थापना वि.सं.२०६८ सालमा भएको थियो । त्यसै नुसार वि.सं.२०६८ सालको दलले रकम बन्ना गर्दै यस कोषको सुस्थापना गरेको थियो ।

३. निःशुल्क क्यान्सर उपचारको कार्यक्रम संघीय क्यान्सर अस्पताल र प्रदेश क्यान्सर अस्पताल जहाँ क्यान्सर सन्तानो सम्पूर्ण जीव जन्म उमर (Comprehensive Care) जली, शल्यक्रिया, केमोथेरापी, रेडियोथेरापी र

प्यालिएटिभ भएका संस्थाका मात्र सञ्चालन गर्ने ।

३. निःशुल्क क्यान्सर उपचार योजना सञ्चालन गरेका अस्पतालहरूले सबै खालका विहाक सन्तानो सञ्चालन समिति गठन गरी उपचार सम्बन्धी आर्थिक र प्रशासनिक समस्याहरूको समाधान गरी समितिबाट गर्ने ।

४. क्यान्सर रोग पत्ता लागेपछि क्यान्सर उपचार गर्ने स्वास्थ्य संस्थाको निःशुल्क क्यान्सर उपचार कोष कार्यक्रममा नाम दर्ता भएपछि शल्यक्रिया, रेडियोथेरापी र केमोथेरापी उपचार सम्पूर्ण सेवाहरू निःशुल्क गर्नुपर्ने ।

५. निःशुल्क शल्यक्रिया, केमोथेरापी, रेडियोथेरापी पछि जटिलता आई फेरि अस्पताल भर्ना गर्नुपर्नेमा, प्यालिएटिभको सेवा लिनु परेमा, फलोपनमा बाँध र औषधी लिनुपर्नेमा क्यान्सर बिरामीलाई राहत स्वरूप उपलब्ध रकमहरू : विपन्न राहत कोषबाट ६.१ लाख, स्वास्थ्य बीमाबाट ६.१ लाख, बागमती प्रदेशको क्यान्सर बिरामीहरूको लागि ६.५० हजार, गण्डकी प्रदेशका क्यान्सर बिरामीहरूको लागि ६.२ लाख, केही नगर पालिकाहरूले ६.१५ हजार ररेडि ६.५० हजार सम्म आदि रकमबाट खर्च गर्ने ।

६. यो प्रदेशसरकार र नान्यासिकहरूले पनि क्यान्सर बिरामीहरूको लागि राहत स्वरूप केही रकमको व्यवस्था गर्ने ।

७. यदि रोग बढेको वा जटिलता देखिएर पुनः शल्यक्रिया गर्नुपर्नेमा, पुनः केमोथेरापी वा रेडियोथेरापी दिनुपर्नेमा भने निःशुल्क क्यान्सर उपचार कोष बाट खर्च गर्ने ।

८. नेपाल सरकारले जारी गरेको National Treatment Protocol for Common Cancers (2017) अनुसार निःशुल्क क्यान्सर उपचार कार्यक्रम लागू गर्ने ।

९. क्यान्सर उपचार सेवा गर्ने संस्थाभित्र ट्युमर बोर्ड (Tumor Board) हुनु जरुरी छ । ट्युमर बोर्ड भनेला क्यान्सर उपचारमा संलग्न विभिन्न विहाकको समूह जहाँ क्यान्सर बिरामीको उपचार बारे छलफल, आँटला आगुमा, शारीरिक उपचारले काम नगरेमा, शल्यक्रियाको भूमिका र महँगो बाँध वा औषधीको प्रयोगबारे छलफल गरी निर्णय लिने समिति हो ।

१०. महँगो केमोथेरापी वा प्रोटोकलमा नभएको केमोथेरापी बिरामीलाई चलाउनु परेमा वा महँगो बाँध गर्नुपर्नेमा Tumor Board बाट निर्णय लिनु पर्ने ।

११. विपन्न राहत कोषको सुविधा लिई निरुत्त स्वास्थ्य संस्थाका क्यान्सर शल्यक्रिया गरिसकेपछि केमोथेरापी वा रेडियोथेरापी लिन आउने बिरामीलाई निःशुल्क क्यान्सर उपचार

कोष कार्यक्रममा समावेश गर्नुपर्ने । यस्ता बिरामीहरूले अन्य राहत कोष प्रयोग गर्नुपर्ने ।

१२. शल्यक्रिया गर्दा हुने खर्चको प्याकेज बनाउने । विभिन्न शल्यक्रियामा पछिल्लो सामग्रीका प्याकेज (अन्दाजी ६.१० हजारदेखि ६.२५ हजार सम्म) । त्यसै गरी थोपेर गराउने सामान र औषधीको प्याकेज (करिब ६.१० देखि ६.१५ हजार) । कुनो अन्ना र पेठको क्यान्सर सन्धी गर्दा केही बिरामीहरूलाई Stapler (एउटा शल्यक्रियामा ६.२५ हजारदेखि ६.५० हजार सम्म) आदी ।

१३. निःशुल्क क्यान्सर उपचार कोष कार्यक्रम सुरु भएपछि बिरामीको सङ्ख्यामा अत्यधिक बृद्धि हुने भएकोले स्वास्थ्य मन्त्रालयद्वारा जारी विस्तारित स्वास्थ्य सेवा (EHS) निर्देशिका अनुसार अस्पतालहरूमा EHS सुरु गर्नुपर्ने ।

१४. वर्षैदेखि नेपाल सरकारले स्थापना गरेको क्यान्सर बिरामीको लागि विपन्न राहत कोष सञ्चालनले एउटा प्रणाली बनेसकेको छ । यही प्रणालीको अनुभव लिएर निःशुल्क क्यान्सर उपचार कोष सञ्चालन गर्ने ।

१५. स्वास्थ्य बीमा प्रति जनस्तरमा बढ्दै गरेको अवस्थालाई अर्थ प्रोत्साहन गर्ने । नेपालमा हाल विभिन्न सरकारी र गैर सरकारी अस्पतालहरूले क्यान्सर उपचार सेवा गरिरहेका छन् । सरकारी स्तरमा Comprehensive Cancer उत्साह फाइने रकमको अभावमा अस्पताल नेपाल सरकारद्वारा सञ्चालित अस्पताल हो । भौतिक पूर्वाधारको विकास र बाँधका महँगो औजार र उपचारमा प्रोग्राम हुने उपकरणहरू नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुँदै आइरहेको छ । कर्मचारीहरूको तलब भन्दा आन्तरिक षोताबाट व्यवस्थापन भइरहेको छ । यस अस्पतालमा गत वर्ष करिब ३५०० बिरामीहरूले उपचार लिएको र विभिन्न समयमा करिब ७००० क्यान्सर बिरामीहरूले भर्ना भई सेवा लिएको तथ्याङ्क छ । यदि ३५०० क्यान्सर बिरामीलाई अधिकतम औसत खर्च ६.२ लाखको अनुमान गर्दा भने वर्षको करिब ६.७० करोड रुपैयाँमा ३५०० क्यान्सर बिरामीहरूलाई निःशुल्क उपचार गर्न सकिन्छ । सबै रकम खर्च हुन पनि सक्छ ।

एउटा व्यवहारिक पक्ष के छ भने अधिकांश क्यान्सर बिरामीहरू पछिल्लो चरण (Advance Stage) मा आउँछन् जसले गर्दा उपचारमा सेवा प्राप्त हुँदै नहुने हुन्छ जसले फलस्वरूप क्यान्सरका बिरामीहरू । क्यान्सर रोगको सुको चरणमा आउने बिरामीहरूमा उपचार पछि राम्रो नितीका हुन्छ तर उनीहरूले उपचार सेवा जसो शल्यक्रिया, केमोथेरापी, रेडियोथेरापी सबै प्राप्त गर्ने क्रममा आर्थिक संकट भोगिरहेका छन् । उपचारको लागि स्तन क्यान्सर र पाठेघरको

मुलको क्यान्सरका बिरामीहरू । निःशुल्क उपचार कार्यक्रमले अवश्य पनि मृत्यु पुर्याउने छ । माथि उल्लेखित केही बुढाहरू अन्तर्गत क्यान्सर अस्पतालमा भर्नाले देखि नै सञ्चालन भइरहेका छन् । लागू गर्न बाँकी रहेका केही बुढाहरूलाई कार्यालयमा गरी भरपूर क्यान्सर अस्पतालबाट निःशुल्क उपचार कोष कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिन्छ र क्रमशः अन्य सरकारी अस्पतालमा पनि विस्तारित गदै लान सकिन्छ । क्यान्सर लागेपछि मरिन्छ र आर्थिक भारले घरबार समाप्त हुन्छ भन्ने श्राव जनमानसमा छ ।

यस सोचलाई परिवर्तन गर्न राज्यले जनतालाई भन्नुपर्ने छ । निःशुल्क क्यान्सर उपचारले बिरामीको अन्तिम आशा र परिवारमा राहतको अनुभूति जगाउनु पर्नेछ । गरिब, निम्नस्तर र विपन्न वर्गहरूलाई आर्थिक रूपले कमजोर भई उपचारमा कठिनाई भोगिरहेका रहेका छौं । मध्यम वर्गले पनि उपचारको क्रममा आर्थिक सङ्कट व्यहोर्नु परेको देखिन्छ । अर्कोतर्फ क्यान्सरबाट थोपेका बिरामीहरूको लागि राख्ने सुहाउने र बिरामीले सबैको रोगघातीको व्यवस्था मिलाउन सक्ने भन्ने सुनमा सुभान हुन्छ ।

अन्तमा, जनतालाई सेवा सुविधा दिएर देश कटाल हुन्छ, भ्रष्टाचार र काँसजन तन्त्रले हुन्छ । एउटा विज्ञानले भन्नेका थिए । मानिसहरू धन नभएर गरिब भएका हुन्छन्, भएका सम्पत्तिलाई व्यभिचार गर्दा नक्कर भएका भइरहेका छन् । त्यसैले मेरो देशसँग बाँध र साहस छ । त्यसलाई जनताको हितमा व्यक्तनगर्नु ।

(लेखक अन्तर्गत क्यान्सरअस्पतालका चिकित्सक कन्सल्टेन्ट,सर्जिकल ओन्कोलोजि तथा मेडिकल डाइरेक्टर हुन् ।)

-नामरः सोतोपट्टी

‘अग्निपथ’ मा भारत र नेपालको स्वार्थ टकराव

डा. पूर्ण सिलवाल

भारतले आफ्नो सैनिक सेवा (त्यन, जल र वायुसेना) मा नयाँ सैनिक भर्नाका लागि यस वर्षबाट 'अग्निपथ' नामक नयाँ अवधारणा ल्याएको छ । अग्निपथ योजना अन्तर्गत भर्ना भएका विद्यार्थीलाई 'अग्निवीर' नियुक्त हुन्छ । भारतले नेपाललाई अग्निपथ अन्तर्गत नेपालीहरूको भर्नामा सहजीकरण गर्न तय भइसकेको थियो । तर भर्ना बुझनुभन्दा केही दिनअघि मात्र नेपाल सरकारले हलन्लाई स्थगित गर्ने निर्णय गरेको । योसँगै नेपालमा अग्निपथ योजनाको अर्थमा अतिरिक्ततामा धकेलिएको छ । यही समयको संदर्भमा भारतीय सेनाका सेनापति महारथी मनोज पाण्डे संसदमाथि बयान दिएका थिए । उनले राष्ट्रपति विद्यादेवी भण्डारीबाट नेपाली सेनाको मानार्थ महारथीको उपाधि पाउनुका लागि

गोर्खा वर्ग सम्झौता र अग्निपथमा फिर्ता
ब्रिटेनबाट सन् १८१५ मा फर्स्ट गोर्खा रेजिमेन्ट स्थापना गरी गोर्खालीहरूलाई भर्ना सुरु गरेको थियो । त्यस बेलादेखि नझी बढ्दै गरी सन् १९४७ सम्म आइपुग्दा दुवैपट्टा रेजिमेन्ट खडा भइसकेको थियो । भारत स्वतन्त्र भएपछि, नेपाल, बेलायत र भारतबीच नोभेम्बर ९, १९४७ मा त्रिपक्षीय घोषणा भनी सम्झौता गरियो । त्यसमा ती सशस्त्र रेजिमेन्टहरूलाई बँड्याउनु गरी 'वायुसेना रेजिमेन्ट' बनाउनुले सैनिक र ६ सशस्त्र रेजिमेन्ट भारतमा बस्ने व्यवस्था भयो । झन्डै गरेको राम्रा शान्तले गरेको त्यो त्रिपक्षीय सम्झौता आश्चर्यमूलक रूपले पनि फलले खारेज गरेको छैन । यो सम्झौता नेपाल र भारत भारत दुवैले हस्ताक्षर गरेको पहिलो औपचारिक

दस्तावेज पनि हो । यो सम्झौताले अरु कुराको अतिरिक्त मूख्यतया गोर्खालीको परिष्कार, जागिरको स्थापित र पेन्सनको प्याकेटि गरेको छ । भारतले अहिले त्यसको अग्निपथ योजनाले त्रिपक्षीय सम्झौतामा सुनिश्चित गरिएका यी तीन पक्षहरूलाई खारेज गरेको छ । अग्निपथ अन्तर्गत भर्ना भएका विद्यार्थीको पहिचान 'अग्निवीर' हुने, एउटा इन्टरका भर्ना भएका अग्निवीरहरूमध्ये ५५ प्रतिशतले मात्र पेन्सन पकाउने र बाँकी ४५ प्रतिशतले चार वर्षे अस्थायी अवधि प्राप्त गरी एकमुष्ट ११ लाख रूपैयाँ उपदानका रूपमा लिएर फर्किनुपर्ने हुन्छ ।

अग्निवीरले मासिक ३० हजार रूपैयाँ भन्दा पाउने भोग्नेको छ । तर त्यसबाट ३० प्रतिशत रकम प्रतिमात्र चार वर्षसम्म कट्टा गरिन्छ र जम्मा हुने रकममा बाँकी थोरै ११ लाख रुपैयाँ एक्कैमुट्टै रकम दिएर अग्निवीरहरूलाई विदाइ गर्ने योजना छ । भारतले आगु गरेको अग्निपथ योजना संसारभर एउटा नयाँ प्रयोग हो । केही परिचयमा संसारभर अग्निपथको 'कलिकट' र 'रिजिमेन्ट' योजनाभन्दा अग्निपथ धेरै अगुमा फरक छ । चार वर्षे अस्थायी जागिरमा रहेका र सेनामा अर्थमा नभएका अग्निवीरहरूले युद्धमा कस्तो कार्यदर्शता प्रदर्शन गर्ने हुन्, त्यो भने प्रतीक्षको विषय हुन्छ । यस्तो जोडिमपूर्ण योजना ल्याउनुका पछाडि मुख्यतया तीनवटा उद्देश्यले काम गरेको पाइन्छ ।

पहिलो, पेन्सनबाट सिधै ठूलो आर्थिक भार कम गरी बच्केको रकम सेनाको आधुनिकीकरणमा प्रयोग गर्ने । दोस्रो, सेनाको हालको औसत ३२ वर्षको उमेर घटाएर २६ वर्षमा कर्तु र सेनालाई अरु तर्कमा र चुल बनाउने । तेस्रो, समाज र गैरसैनिक कार्यक्षमता सैनिक तालिमप्राप्त अनुभवीत युवाहरूलाई प्रवेश गराउने । भारतले पनि यो योजनाबिचक धेरै उल्लासक अन्वेषणहरू गर्र् । यद्यपि, सरकारले केले यस योजनालाई अर्थ बढाएको छ । सम्भवतः फर्किने ५५ प्रतिशत अग्निवीरहरूबाट उत्पन्न हुनसक्ने सुरक्षा खर्चलाई आकलन गरी भारत सरकारले उनीहरूलाई पुनः जागिर दिने (रि-इन्भेस्टमेन्ट) योजना ल्याएको छ । यो प्रकल्प र ऋण-मुक्तता अन्तर्गत कुल निष्कर्ष र उद्योगहरूमा उनीहरूलाई प्रवर्धितकराक साम काम दिने भएपछि हो । तर नेपालमा उद्योगहरूको अभाव र सरुवा निकम्मा विपन्न उमेर हुनका कारण पुनः जागिरको योजना अन्तर्गत सक्ने सम्भवतः नै देखिँदैन ।

नेपालको बाटो
अग्निपथ योजनाले गोर्खाली युवाहरूको विभिन्न सशस्त्र स्वार्थ समूहहरूले उपयोग गर्ने

गडेर रहेको सपनालाई समेट्न सकेको पाइँदैन । उनीहरूको सपना स्वास्थ्य सैनिक सेवामा जाने हो, जहाँ पेन्सन र निःशुल्क औषधोपचारको व्यवस्था हुनेछ । नेपाली युवाहरू पराई राष्ट्रको माटोको रक्षाका लागि अस्थायी सैनिक भएर निरन्तर दिन जान तयार देखिँदैनन् । विधिसौ हित्थिले हालै पुनः भारतीय गोर्खा फेसलसँग लिएको एउटा अन्तर्वार्तामा सहभागी सबैले नेपाली युवाहरू चार वर्षे अस्थायी सैनिक सेवामा जान नहुने पक्षमा अभिव्यक्ति दिएका छन् । भर्नाका लागि तालिमगत युवा आकांक्षीहरूले पनि अन्तर्वार्तामा भारतीय सेनाको चार वर्षे सेवामा जान र त्यसपछि फोरे बेटोजागर बन्द इच्छुक नरहेको अभिव्यक्ति दिएका छन् ।

नेपाल सरकारले दलहरूबीच आन्तरिक छलफल गर्ने भन्ने अग्निपथ अर्न्तर्गत अतिरिक्तकालका लागि स्थगित गरेको छ । मन र मान तयार हुनुपर्ने सैनिक सेवामा पेन्सन नपाउने शर्तमा प्रवेश गर्नु युवाहरूका लागि जोडिमयुक्त छ । नेपाल त्रिपक्षीय घोषणा भनी सम्झौताको एउटा मुख्य सरकारीरक्षण देश हो । अर्को सरकारीरक्षण देश बेलायतले सौधी सम्झौता बमोजिम भर्नालाई निरन्तरता दिइरहेको छ । वर्षौ लगाएर तयार गरेको अग्निपथ योजना निर्माणक क्रममा भारतले नेपाललाई कुनै जानकारी समेत दिन आवश्यक छैन । भारतले अग्निपथ अन्तर्गत बृहत्तर र धरानमा भर्नाका लागि विज्ञान निकालेपछि भर्नामा सहजीकरण गरिदिन भन्दै नेपाललाई पत्राचार गरेको थियो ।

भारतले सम्झौता बमोजिम गोर्खा रेजिमेन्टमा पुग्ने नेपाली भर्ना गर्नुभन्दा त्यसलाई क्रमशः उन्मथन गरी ६० प्रतिशत नेपाली र बाँकी ४० प्रतिशतमा भारतीय नेपाली, गडवाली र कुमाउनीहरूलाई भर्ना गर्न थालिसकेको छ । त्यसमाथि अग्निपथले त त्रिपक्षीय सम्झौतालाई पूरै पक्का लगाएको अवस्था छ । फर्कौ हेदा भारतले सम्झौतामा बाधिएर भर्नाका लागि नेपाल सरकारमाथि निर्भर रहन नचाहेको र स्वतन्त्र रूपमा नेपालीहरूलाई भर्ना गर्न चाहेको देखिन्छ । यसो गर्दा उसले आवश्यकता अनुसार नेपालीहरूलाई गोर्खा रेजिमेन्टबाटै भारतीय सेनामा अरु अर्द्धसैनिकका भारतीय बालुना र भारतीय जनसेवामा संश्लेषण गर्ने पाउने छ । अग्निपथ अन्तर्गत भर्ना भएको चार वर्षपछि र त्यसपछिको प्रकट आवश्यक ५५ प्रतिशत अग्निवीरहरू नेपाल फर्केर आउनुहुन् । नेपाल फर्केपछि उनीहरू स्वतः बेरोजगार बन्नुन् । अन्तमा उनीहरूलाई विभिन्न सशस्त्र स्वार्थ समूहहरूले उपयोग गर्ने

सम्भावना एउटा गम्भीर सुरक्षा चुनौती बन्ने छ । **नेपाल-भारत सम्झौताको प्रस्ताव**
नेरन्द्र मोदी भारतका प्रधानमन्त्री भएपछि विशेषगरी 'मोदी २.०' ले विगतको धेरै सन्धि, सम्झौता, सैन्यनिक प्रस्ताव र आन्तरिक नीति तथा मान्यताहरूलाई निर्भिन्नताका साथ खारेज वा परिवर्तन गरी आएको छ । कश्मिरमाथि हिंस्र विद्रोहको चार ३०० खारेज गर्नु, नेपालको लिम्पियाधरा-काकापानी-लिपुलेक क्षेत्रलाई भारतको राजनीतिक नससामा समावेश गर्नु, त्यहाँ सडक बनाएर उपग्रहबाट गैर गर्नु र त्रिपक्षीय घोषणा अन्तर्गत एकोपक्षीय ढंगले पक्का लगाउनुलाई यही सन्दर्भमा धेरैपुग्छ ।

नेपाल भारतले अहिलेसम्म नेपालमाथि चारपटक आर्थिक नाकाबन्दी समेत लगाइसकेको छ । विगत ५५ वर्षमा बागमती नदीमा हुँदाको बसत नेपाली युवाहरूका लागि वैदेशिक रोजगारको विकल्प गोर्खा रेजिमेन्ट मात्र थियो । अहिले नेपाली युवाहरू अमेरिका, क्यानडा, अस्ट्रेलिया, जापान, चीनमा कोरिया लगायत र खाडी मुलुकमा रोजगारीका लागि जान सक्छन् ।

अहिले प्रति वर्ष भारतबाट नेपाल भित्रिने रेजिमेन्टभन्दा नेपालले भारतमा फाइने रेजिमेन्ट रकम तीन गुण बढी छ । केहीले अग्निपथ योजनालाई नेपालले अस्वीकार गरेको अवस्थामा नेपालले बाधिका रूपमा ५०-५० अर्ब रूपैयाँ र 'मिटेन्स' गुमाउने तर्क पनि आएको छ । हाललाई गोर्खा रेजिमेन्टमा कार्यरत सैनिकहरूबाट आउने तलब र उनीहरू अर्बकाथि भएपछि पाउने पेन्सन यथावत परिमाणमा नै आउने तर अग्निपथ योजना हुनुहुँदैनका कारण गरेको अवस्थामा, २२ प्रतिशत अग्निवीरले मात्र पेन्सन लिएर नेपाल फर्किने हुँदा त्यसबाट नेपालले पाउने रेजिमेन्ट रकममा पनि ५२ प्रतिशतले नै कमी आउने निश्चित छ । अरु नेपालमा काम गर्ने भारतीयलाई प्रतिस्थापन गर्न सके नेपाली युवाहरू कामका लागि भौतीरिएर विदेश जानुपर्ने स्थिति अत्यन्त हुन सक्छ ।

झुट्टै गरेका राम्रा शासकहरूको स्वतन्त्र भारतसँग गरेको १९५० को सन्धिमाथि पुनरावलोकन गर्न नेपालले भारतसँग कुटनीतिक बार्ताका साथै कुरा राखेको दावाही बढाएको छ । सबै सन्दर्भमा तयार भएको हुँदायि रिपोर्ट भारतको प्रधानमन्त्री बुकेका समेत छैनन् । - नामरः सोतोपट्टी

